

Evalueringsrapport

Den beskæftigelsesfremmende indsats for flygtninge- og indvandrerkvinder samt familiesammenførte

Pulje under Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration

August 2006

LG Insight

LG Insight
Kongensgade 66-68,
DK-5000 Odense C.
Tlf. 66 12 08 15
www.LG-Insight.dk

Indholdsfortegnelse

Baggrund	2
Evalueringens målsætninger og metode	3
Evalueringens resultater og konklusioner	4
Centrale og prioriterede anbefalinger	6
Profil af de evaluerede projekter i år 2004 og 2005	8
Overordnede resultater af deltagerudbyttet i puljeordningen i år 2004 og 2005	10
Arbejdsmarkedsresultater i puljeårene 2004 og 2005	12
Uddannelsesmæssige resultater af puljeårene 2004 og 2005	14
Nyskabende elementer i indsatsen overfor indvandrerkvinder/familiesammenførte	16
Indsatsen for ikke-arbejdsmarkedsparede kvinder uden motivation og kompetencer	16
Nyskabende integrations- og beskæftigelsesfaglige redskaber	18
Udvikling af metodetilgange – nye redskaber og/eller målgrupper herfor	20
Nye aktører og aktørkonstellationer	22
Generelle vurderinger af projekternes sprednings/forankringseffekter	23
Anbefalinger til puljens fremtid og prioriterede indsatsområder	25
Bilagsmateriale – Nyskabende projekteksempler	28

Baggrund

Kvinder med baggrund fra et ikke-vestligt land har en meget ringe arbejdsmarkedsposition. Hovedparten af kvinderne er enten udenfor arbejdsstyrken eller i stor udstrækning berørt af permanent ledighed.

Undersøgelser har vist, at indvandrerkvinder har en lang række arbejdsmarkedsbarrierer af såvel sproglig og faglig karakter, men også at interesser og adfærdsmønstre i forbindelse med sygdom, barsel og familiemæssige hensyn m.m. har betydning for kvindernes tilknytning til arbejdsmarkedet.

Som led i satspuljeaftalen har der i de seneste år været afsat satspuljemidler til forsøgs- og udviklingsprojekter til styrkelse af den beskæftigelsesfremmende indsats overfor indvandrerkvinder, herunder familiesammenførte. Puljens formål har været at udvikle nye integrations- og beskæftigelsesfaglige indsats typer, der kan forstærke beskæftigelses- og uddannelsesindsatsen overfor (primært) kvinder med ikke-dansk baggrund. Puljen har i årene 2004 og 2005 været rettet mod følgende fire indsatsområder:

- En coachordning, hvor en coach kan være opsøgende overfor kvinder med ikke-dansk baggrund og støtte, rådgive og holdningspåvirke målgruppen i forhold til arbejde/uddannelse.
- Forsøgsordninger med opkvalificerende forløb, hvor familiesammenførte personer, som ikke er omfattet af aktiveringstilbud, kan deltage i de eksisterende aktiveringstilbud.
- Nyskabende initiativer, forsøgs-, uddannelses- og beskæftigelsesaktiviteter, som ikke kan gennemføres via eksisterende ordninger. Der er tale om særlig fornyende indsats typer, hvor det nyskabende element enten er i forhold til målgruppen, redskaber/metoder eller i forhold til inddragelse af nye aktører i den integrations- og beskæftigelsesfremmende indsats.
- Særlige målrettede forløb gennemført af AF's etniske konsulenter og ligestillingskonsulenter

I 2004 og 2005 har Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration givet støtte til i alt 52 projekter til en samlet økonomi af godt 13. mio. kr. I begge år har godt 900 kvinder med ikke-dansk baggrund været tilknyttet et forsøgs- og udviklingsprojekt under ordningen.

I nærværende rapport præsenteres centrale resultater, konklusioner og anbefalinger af evalueringen af den forstærkede beskæftigelsesindsats overfor flygtninge/indvandrerkvinder i år 2004 og 2005.

Evalueringen har haft fokus på ordningens resultater i puljeårene 2004 og 2005, hvilket vil sige ordningens betydning for deltagernes beskæftigelses- og uddannelsesmæssige situation. Samtidig evalueres også ordningens generelle betydning i forhold til udvikling af ny viden om succesfulde indsats typer, der i bredere sammenhænge kan styrke den beskæftigelsesfremmende indsats overfor kvinder med ikke-dansk baggrund. Endelig peges i rapporten på en række anbefalinger til ordningens eventuelle fremtidige videreførelse, målgruppedefinition, indsats typer, projektaktører m.m.

Evalueringen er initieret og finansieret af Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.

LG Insight, Odense 2006

Evalueringsmålsætninger og metode

LG Insight har fremstillet nedenstående tre succeskrav til vurdering af projektresultaterne under puljen til den beskæftigelsesfremmende indsats overfor indvandrerkvinder/familiesammenførte:

- A. Effekt og resultater: Hvilke resultater har projektdeltagerne opnået i forhold til:
 - a. Beskæftigelses- og uddannelseseffekter
 - b. Deltagerudbytte i form af faglige, sproglige, personlige kompetencer, og styrkelse af deltagerens samlede parathed og motivation i forhold til job/uddannelse

- B. Nyskabelse: Er der med ordningen igangsat nyskabende aktiviteter/projekter, der har bibragt ny viden om målgruppen, effektfulde redskaber, metoder og/eller aktørkonstellationer der kan styrke flygtninge/indvandrerkvindernes tilknytning til arbejdsmarkedet?

- C. Forankringsværdi og udbytte: Der sættes i evalueringen fokus på
 - a. forankringsværdien af de opnåede resultater - dvs. kan indsatsstyperne med fordel anvendes i relation til en bredere målgruppe af såvel deltagere som aktører?
 - b. forankringsudbyttet - dvs. er resultaterne, redskaber/metoder spredt og anvendt i den bredere integrationsindsats i kommunerne, uddannelsesinstitutionerne m.m.?

Det har desuden indgået som en del af evalueringsopgaven at pege på anbefalinger til ordningens eventuelle videreførelse og – i givet fald – eventuelle behov for (ny)prioriteringer af specifikke målgrupper, særlige nyskabende redskaber/metoder og aktørkonstellationer m.m.

Evalueringen er baseret på oplysninger fra projektledere og -koordinatorer indhentet gennem spørgeskema (samtlige projekter) og telefoninterviews (15 projekter). Der er desuden gennemført 12 projektbesøg, hvor særligt nyskabende og/eller effektfulde aktiviteter er blevet analyseret. Hovedparten af de støttede og gennemførte projekter i 2004/05 indgår således i undersøgelsen

For 2005-projekterne gælder, at de på evalueringstidspunktet enten var igangværende eller netop afsluttede. 2005-projekterne måles således alene på de umiddelbare effekter af indsatsen, mens der for 2004-projekterne måles på såvel den umiddelbare effekt som på effekten i perioden efter projektophør.

De støttede projekter i 2004 og 2005 er sammensat af meget forskellige deltagergrupper med forskellige problemstillinger i forhold til arbejde og uddannelse og med forskellige grader af arbejdsmarkedsparathed. Det afspejles naturligvis også i projekternes målsætninger, hvor nogle projekter formulerer beskæftigelsesperspektivet i en flerårig indsats, mens andre har høje målsætninger om umiddelbar effekt. I rapporten er effektresultaterne opdelt på hhv. indsatsområder, projektyper med forskellige målsætninger samt deltagergrupper med uensartede udgangsforudsætninger for job/uddannelse. En del af evalueringsresultaterne præsenteres alene i bilagsmaterialet.

Det er vigtigt at fremhæve, at projekternes deltagerudbytte også viser sig på en række områder, som ikke er direkte målbare i talstørrelser. Det drejer sig om bl.a. opnået større viden om job og uddannelse samt øget motivation for job. Målingen af disse effekter er overvejende baseret på vurderinger fra projektaktørerne (dvs. projektlederen, underviserne, vejlederne m.m.). Ved enkelte projektbesøg har det dog været muligt at interviewe deltagerne og medtage deres vurderinger af forskellige former for deltagerudbytte.

Evalueringsresultater og konklusioner

Ordningens resultater vedrørende deltagerudbytte

- De umiddelbare beskæftigelseseffekter af projekterne dokumenterer, at der med forsøgsprojekterne er fundet nye redskaber og metoder til at bringe kvinder med ikke-dansk baggrund tættere på arbejdsmarkedet og/eller uddannelsessystemet. 35 % af deltagerne har ved deltagelse i projekterne opnået en selvforsørgende tilværelse med arbejde eller uddannelse. Det vurderes, at resultaterne af ordningen er tilfredsstillende – ikke mindst deltagerens forudsætninger taget i betragtning.

Tabel 1. Antallet af samtlige projektdeltagere, der har opnået ordinær beskæftigelse eller uddannelse (pct.)

Effekter	Begge år
I beskæftigelse	28 %
I uddannelse	7 %
Den samlede udslusningseffekt	35 %
Faktiske antal deltagere	881

- Flygtninge/indvandrerkvinder med ringe udgangsforudsætninger for job/uddannelser får også i stor udstrækning beskæftigelse ved projektdeltagelse. 30 % af deltagerne, der opnår ordinær beskæftigelse er således deltagere med ringe sproglige, faglige og interesse-mæssige udgangsforudsætninger.
- Det er primært de meget beskæftigelsesorienterede projekter, der opnår de højeste effekter – både målt i forhold til antal job og deltagerens faglige/personlige udbytte m.m. Der er tale om projekttypen, der snævert retter sig mod delarbejdsmarkeder med stor jobomsætning og med gode regionale/lokale beskæftigelsesmuligheder for kvinder uden formelle kompetencer. Kombineret med målrettet erhvervsvejledning og nedbrydning af barrierer (interesse-mæssige, sproglige og faglige) opnår deltagerne forholdsvis hurtigt tilknytning til arbejdsmarkedet.
- Projektaktørerne peger samstemmende på, at projektdeltagelsen har givet flygtninge/indvandrerkvinderne et værdifuldt kvalitativt udbytte i form af øgede personlige kompetencer, kapaciteter samt større motivation i forhold til arbejde og/eller uddannelse. Disse ”bløde” effekter forekommer i alle projekttypen - uafhængigt af projekternes kvantificerbare effekter.
- Det er vurderingen, at projektforsløbene også har haft positiv effekt på de projektdeltagere, der endnu ikke har opnået tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelsessystemet. I kraft af projekterne er deltagerne blevet (selv)aktive i forskellige arbejdsmarkedsrettede forløb, der på sigt vil styrke deres position på arbejdsmarkedet.
- Motivations- og kompetenceopbygning til uddannelse er ofte en flerårig indsats, der kun vanskeligt kan rummes inden for forsøgs- og udviklingstiltag med begrænset økonomi og tidsmæssig varighed. Generelt har de uddannelsesmæssige effekter af projekterne under puljeordningen været skuffende, ligesom projekterne kun i begrænset omfang har bidraget ny viden om tiltag, der kan styrke målgruppens interesser og kompetencer i forhold til uddannelse.

Ordningens nyskabende elementer

- Det er vurderingen, at der med projekterne er afprøvet en række spændende og nyskabende tiltag i relation til indvandrerkvinders beskæftigelsessituation. I begge puljeår er der givet støtte til projekter med mange forskellige nyskabende elementer, der samlet set har beriget den integrationsfaglige indsats med ny viden omkring flygtninge/indvandrerkvinder.

Der kan peges på følgende nyskabende elementer:

- a) Nye målgrupper af indvandrerkvinder
 - o selvforsørgende kvinder, kvinder på barsel, kvinder med helbredsmæssige problemer, kvinder med forskellige grader af arbejdsmarkeds- og uddannelsesparathed m.m.
 - b) Succesfulde redskaber og metoder
 - o coachforløb, brancherettede forløb, metoder til kompetenceafdækning, helbredsafklarende forløb og sprogundervisning m.m.
 - o udvikling af nye vejledningsmetoder og motivationsopbyggende forløb, fokus på hele familiesituationen (herunder inddragelse af holdninger/interesser hos manden), konfronterende og retningsbestemte vejledningsmetoder osv.
 - c) Nye samarbejdskonstellationer mellem forskellige aktører
 - o kommuner, sprogskoler, uddannelsesinstitutioner, virksomheder, boligforeninger, frivillige foreninger, faglige organisationer m.m.
- Det er således opfattelsen, at de igangsatte forsøgsprojekter i høj grad har været nyskabende. Også projektansøgerne tilkendegiver, at puljen har givet dem mulighed for at afprøve nye indsatstyper og/eller samarbejdsrelationer med utraditionelle aktører. Der er i betydelig grad tale om forsøgs- og udviklingstiltag, som iværksættes alene i kraft af puljens eksistens og muligheder.

Sprednings- og forankringsværdien/udbyttet af de opnåede resultater

- Projektmedarbejderne har typisk svært ved at udrede komplekse sammenhænge mellem deltagernes baggrunde, projektets indsatslementer og de opnåede resultater. Resultaterne knyttes derfor oftest til projektmedarbejdernes personlige og udefinerbare kompetencer, som er vanskelige at overføre til andre aktører. Projektledere, undervisere og vejledere på projekterne evner med andre ord ikke - og har ikke tilstrækkelig opmærksomhed på - systematisering og dokumentation af de faglige kompetencer, redskaber og metoder, som projektmedarbejderne anvender i projektet.
- Der mangler generelt evalueringskultur på projekterne – både i forhold til udslusningseffekter og faglige, personlige deltagerudbytter m.m.. Projektmedarbejderne ved at indsatsen virker og gør en mærkbar forskel, men oftest indsamles og formidles denne viden ikke til nære samarbejdspartner og bredere interessentgrupper.
- De projektansvarlige har generelt for lidt fokus på spredning af information om projekterne og forankring af gode indsatstyper hos andre integrationsaktører/ myndigheder. Det må vurderes som kritisk, at projekterne lever i så isolerede projektmiljøer.
- Selvom de nyskabende resultater af projekterne har været store i begge puljeår, så viser evalueringen, at kun en begrænset del af de succesfulde redskaber/metoder bliver spredt og anvendt i den bredere integrationsfaglige indsats i kommunerne, AF, uddannelsesinstitutionerne, virksomhederne m.m. Der

er dermed en betydelig risiko for, at de succesfulde redskaber/metoder ikke bliver nyttiggjort i den bredere integrationsfaglige indsats.

- Projektmedarbejderne klager generelt over, at det er svært at bevare kontakten til eksempelvis kommunen, AF, skolerne – også selvom projektet organisatorisk og ledelsesmæssigt er forankret i eksempelvis den kommunale forvaltning. Det er tilsyneladende vanskeligt for de nære integrationsmyndigheder (overvejende kommunerne) at finde tilstrækkelig kapacitet til at støtte, lede, overvåge og drage nytte af resultater af forsøgs- og udviklingsprojekter.

Sammenfatning af evalueringens hovedresultater/konklusioner	
Succeskrav	Opfyldelse
<u>Deltagerudbytte</u> i form af job/uddannelse og/eller styrkelse af deltagernes samlede parathed og motivation i forhold til job/uddannelse	Deltagerudbyttet vurderes tilfredsstillende. Et stort antal deltagere har opnået beskæftigelse og hovedparten har fået en styrket arbejdsmarkedsposition.
<u>Nyskabende elementer</u> – har ordningen bibragt nyskabende viden om målgruppen og/eller nye redskaber og metoder til at fremme flygtninge/-indvandrerkvinders erhvervsdeltagelse?	Det er vurderingen, at projekterne i meget høj grad – og på meget væsentlige områder – har skabt ny viden om målgruppen, ligesom der er udviklet nye spændende og effektfulde redskaber/metoder.
<u>Sprednings- og forankringsværdien/udbyttet</u> af ordningens succesfulde indsatstyper	Sprednings- og forankringsværdien af resultaterne vurderes som høj, men det er indtrykket, at det samlede sprednings- og forankringsudbytte af projekternes resultater er utilfredsstillende

Centrale og prioriterede anbefalinger

Afslutningsvis i rapporten præsenteres en række konkrete anbefalinger til ordningens videreførelse og justering af prioriterede målgrupper, indsatsområder og aktørkonstellationer m.m. Nedenfor fremstilles et udvalg af prioriterede hovedanbefalinger til ordningens fremtid og fokusområder:

Ordningen bør videreføres

1. Ordningen med forsøgs- og udviklingsstøtte til beskæftigelsesfremmende initiativer for kvinder med anden etnisk baggrund end dansk bør videreføres. Evalueringen viser, at projekterne har favnet bredt i forhold til mange forskellige nyskabende indsatstyper, og at projekterne i betydelig grad har fundet nye tilgange til at styrke arbejdsmarkedspositionen for flygtninge/indvandrerkvinder.

... og på et fortsat højt ambitions- og aktivitetsniveau

2. Den beskæftigelsesfremmende indsats overfor kvinder med ikke-vestlig baggrund er fortsat en af de store udfordringer for det danske samfund i årene fremover. Der er tale om massive og komplekse problemstillinger, som fordrer nyskabende indsatstyper baseret på (ny) viden om en målgruppe med et afvigende holdnings- og handlingsmønster i forhold til job/uddannelse. Ordningen bør derfor videreføres på et højt ambitions- og aktivitetsniveau, så der også fremadrettet bliver tilvejebragt nye, effektfulde og eksemplariske indsatstyper til inspiration for den bredere indsats.

Fokus på flygtninge/indvandrerkvinder uden for arbejdsstyrken

3. I lyset af den bekymrende udvikling i arbejdsstyrken de kommende år bør Integrationsministeriet fortsat støtte initiativer, der forsøger at inddrage flygtninge/indvandrerkvinder uden for arbejdsstyrken i det effektive arbejdskraftudbud. Det omfatter bl.a. selvforsørgende/familiesammenførte kvinder og flygtninge/indvandrerkvinder på barsel eller i længerevarende sygdomsforløb. Evalueringen viser, at projektindsatsen i år 2004 og 2005 har haft succes med opsøgning og inddragelse af disse målgrupper i en beskæftigelsesorienteret indsats.

Prioritering af de jobrettede indsats typer

4. Det er fortrinsvis de meget beskæftigelsesorienterede indsats typer i år 2004 og 2005 som kan fremvise de bedste resultater for beskæftigelse såvel som for faglige, sproglige og personlige deltagerudbytter. Også for flygtninge/indvandrerkvinder med ringe arbejdsmarkedsparathed har de meget beskæftigelsesrettede projekter haft gode resultater. Der bør derfor i årene fremover især være fokus på projekter, der har klare jobmæssige perspektiver.

Prioritering af de virksomhedsnære indsats typer

5. Projekter der omfatter et tæt samarbejde med offentlige/private virksomheder – eller hvor virksomhederne er projektansøgere – bør vægtes højt. Evalueringens resultater viser, at de private virksomheder har meget stor effekt, ligesom projektaktørerne giver udtryk for, at de private virksomheder er lette at motivere og inddrage i indsatsen. Der er tilsyneladende et stort og uudnyttet integrationspotentiale blandt de private virksomheder – også i forhold til at hjælpe flygtninge/-indvandrerkvinder med utilstrækkelige kompetencer ind på arbejdsmarkedet.

Krav om styrket evalueringskultur, informationsspredning og forankring

6. Projekterne har i utilstrækkelig grad fungeret som læringsmiljøer for den bredere integrationsindsats. Der bør i langt større udstrækning være fokus på tiltag, hvor projekternes effektfulde indsats typer spredes og bruges af de integrations- og beskæftigelsesfaglige medarbejdere i kommunerne/AF, uddannelsesinstitutionerne, virksomhederne m.m. Projektaktørerne skal evne – eller hjælpes til – at systematisere, dokumentere og formidle de effektfulde redskaber/metoder, ligesom centrale samarbejdspartnere allerede fra projektstart skal ind i et tættere og mere forpligtende samarbejde.

Videns/erfaringsopsamling af resultater fra projekter i år 2004/05

7. Evalueringsundersøgelsen viser, at der med de 52 gennemførte forsøgs- og udviklingsprojekter er opnået en lang række interessante, effektfulde og nyskabende faglige redskaber/metoder i den beskæftigelsesfremmende indsats overfor flygtninge/indvandrerkvinder. Meget værdifuld faglig viden risikerer at gå tabt, og Integrationsministeriet opfordres til at tage initiativ til at de nyskabende og effektfulde resultater, redskaber og metoder af puljeindsatsen i år 2004/05 indsamles og formidles til en bred kreds af integrations- og beskæftigelsesfaglige aktører.

Profil af de evaluerede projekter i år 2004 og 2005

Projekterne i år 2004 og 2005 bestod af forskellige projekttyper med forskellige typer af målsætninger omkring styrkelse af flygtninge/indvandrerkvinders tilknytning til arbejdsmarkedet – eventuelt gennem (erhvervskompetencegivende) uddannelsesforløb. I forhold til målgruppe, metode og aktørsammensætning er der dog forskel på projekttyper indenfor de to evalueringsår.

I nedenstående skema er givet en profil af projekterne i de to puljeår.

	Projekter i år 2004	Projekter i år 2005
Aktør	Overvejende kommuner og/eller uddannelsesinstitutioner	En overvægt af private virksomheder, frivillige og faglige organisationer m.m.
Målgruppe	Indvandrerkvinder, der er ledige på kontanthjælp/dagpenge og uddannelsessøgende	Familiesammenførte og kvinder på barsel, sygemeldte m.m., men også ledige indvandrerkvinder
Målsætning	Bredere og mere ”bløde” målsætninger omkring deltagernes hele integrations- og livsforløb i Danmark, herunder fokus på kvindens familiesituation.	Fokus på de umiddelbare beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder.
Faglige redskaber	Nyskabende redskaber og metoder i forhold til vejledning, motivationsfremme og brobygning til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet	Afprøvning af eksisterende viden, erfaring og redskaber/metoder i forhold til nye målgrupper og/eller i nye organisatoriske sammenhænge
Nyskabende element	Udvikling og afprøvning af nye indsats typer for indvandrerkvinder i regi af de eksisterende aktører/myndighedsrammer – dvs. i kommunerne eller på uddannelsesinstitutionerne.	Afprøvning af kendte indsats typer for en ny målgruppe og i en ny aktørkreds – primært private virksomheder, NGO’er, boligforeninger, faglige organisationer.

Projektansøgerne i 2004 var primært kommuner og uddannelses- og sprogskoler, der søgte om midler til afprøvning af nye redskaber/metoder i forhold til (overvejende) ledige indvandrerkvinder på kontanthjælp – dvs. en allerede ”kendt” målgruppe for projektansøgerne. Projekterne arbejdede i høj grad med interesser, kvalifikationer og familie/netværk som barrierer for kvindernes arbejdsmarkeds- og uddannelsesorientering. Her forsøges med nye former for vejledningsforløb, motivationsskabende tiltag samt brobygning og afklaring. De typiske ansøgere i 2004 er traditionelle aktører på integrationsområdet – altså kommuner, sprogskoler el.lign. Det nyskabende element i 2004 ligger primært i projekternes redskabs- og metodevalg

I år 2005 var projektansøgerne overvejende private virksomheder, frivillige foreninger, boligselskaber, faglige organisationer m.m. Projekterne i 2005 var karakteriseret ved, at de primært var rettet mod nye målgrupper af især selvforsørgende indvandrerkvinder, kvinder på barsel og kvinder med helbredsmæssige

vanskeligheder. Der benyttes i projekterne fra 2005 i større udstrækning (aner)kendte arbejdsmarkedsfaglige redskaber/metoder (vejledning, kompetenceafklaring, praktik, mentor, jobtræning). De nyskabende elementer i projekterne i 2005 ligger således især i projekternes aktør- og deltagergruppe.

De familiesammenførte kvinder i 2005-projekterne var i langt højere grad tilknyttet aktiviteterne på eget initiativ og havde større motivation – bl.a. drevet af økonomiske incitamenter – for arbejde. Dette forhold afspejles i høj grad i de højere beskæftigelseseffekter af indsatsen i 2005.

I forhold til den efterfølgende vurdering af projekternes generelle resultater er det naturligvis vigtigt at være opmærksom på, at der grundlæggende er stor forskel på projekterne i de to puljeår. Der var således et langt større fokus på de umiddelbare job og – uddannelseseffekter i projekterne fra 2005, mens projekterne i 2004 arbejdede med grundlæggende motivations- og kompetenceproblemer og i langt højere grad definerede nogle mere kvalitative og langsigtede beskæftigelses- og uddannelsesresultater.

Deltagernes sproglige, faglige og interessemæssige udgangsforudsætninger for job/uddannelse er vurderet af projektaktørerne. Projektaktørerne tegner generelt et billede af en meget sammensat deltagergruppe:

- En gruppe deltagere – svarende til ca. 25 % - har gode udgangsforudsætninger for beskæftigelse og/eller uddannelse. Denne deltagergruppe svarer til ledige indplaceret i matchningskategori 1. og 2. efter bekendtgørelse om visitation og kontaktførelse.
- En gruppe flygtninge/indvandrerkvinder – også svarende til ca. 25 % - har sproglige, faglige og/eller interessemæssige barrierer for beskæftigelse/uddannelse (svarende til matchningsgruppe 3.).
- Godt halvdelen af deltagere har grundlæggende ringe sproglige, faglige, helbredsmæssige og/eller interessemæssige forudsætninger for job/uddannelse – svarende til matchningsgruppe 4. og 5.

Integrationsministeriet har samlet for begge puljeår givet økonomisk støtte til i alt 52 projekter i 2004 og 2005, heraf er enkelte projekter gengangere i begge år (videreførelser) og/eller projektansøgere har søgt støtte under flere forskellige indsatsområder – typisk coachordningen og forsøgs- og udviklingsområdet e. lign.

Hovedparten af de 52 støttede projekter i 2004/05 havde formuleret målsætninger om beskæftigelse for deltagerne. Det omfatter i alt 36 projekter, men projekterne havde meget forskellige succeskrav afhængig af deltagerens udgangsforudsætninger. Coachforløb (13 projekter) og opkvalificerende forløb (10 projekter) havde umiddelbare beskæftigelsesmålsætninger, mens de nyskabende aktiviteter (13 projekter) typisk havde mere løst – og mere langsigtede – formulerede mål om beskæftigelse.

16 projekter havde (især) forskellige målsætninger omkring styrkelse af flygtninge/indvandrerkvindernes motivation og kompetencer for uddannelse. 5 af projekterne var opkvalificerende forløb, hvor deltagerne blev rustet fagligt og afklaringsmæssigt i forbindelse med indledende forløb til bestemte uddannelser (ex. til social/sundhedshjælpere og sygeplejerske). 11 uddannelsesprojekter var nyskabende, idet projekterne tog udgangspunkt i ikke-uddannelsesparate målgrupper og/eller forsøgte at påvirke optagelses- og gennemførelsesgraden blandt de kvindelige studerende med en anden etnisk baggrund end dansk.

Der har i alt deltaget 881 arbejds- og/eller uddannelsessøgende flygtninge/indvandrere på projekterne. Den altdominerende gruppe er kvinder, men der har i enkelte projekter været tilknyttet familiesammenførte mænd (sammenlagt under 25 personer). Der har været flest projektdeltagere i år 2004 (596 projektdeltagere mod 285 i år 2005), hvilket til dels kan tilskrives et mindre antal støttede projekter i år 2005.

Tabel 2. Sammenfattende nøgletal om ordningen

Generelle oplysninger om projekterne i år 2004 og 2005			
Målepunkter	2004	2005	Begge år
Antal projekter som har modtaget støtte og som er gennemført	30	22	52
Økonomi i alt (ca.)	7.4 mio. kr.	5.8 mio. kr.	13.1 mio. kr.
Antal projektdeltagere (kun job/uddannelsessøgende)	740	338	1.078
Faktiske antal projektdeltagere (kun job/uddannelsessøgende)	596	285	881
Faktiske antal deltagere i procent af forventede antal	81 %	88 %	82 %

Overordnede resultater af deltagerudbyttet i puljeordningen i år 2004 og 2005

Projekterne i år 2004 og 2005 giver målbare deltagerresultater på to fronter, nemlig i forhold til dels beskæftigelses- og uddannelsesgrader og dels styrkede sproglige, faglige og personlige kompetencer samt motivation i forhold til beskæftigelse og uddannelse.

Projekterne har haft forsøgs- og udviklingskarakter, og deltagernes job- og uddannelsesforudsætninger må generelt karakteriseres som meget utilstrækkelige. Tages disse forhold i betragtning, må projekternes resultater vurderes at være tilfredsstillende:

- 32 % af deltagerne i 2004 opnåede en ordinær – dvs. overenskomstmæssig løn eller SU/elevløb m.m. – tilknytning til enten arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet.
- 42 % af deltagerne i 2005 havde på evalueringstidspunktet opnået en ordinær tilknytning til enten arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet.
- For begge år havde i alt 35 % af deltagerne fået ordinært arbejde eller uddannelsestilknytning

De umiddelbare udslusningseffekter af indsatsen har været højest i 2005 – også set i lyset af, at flere af projekterne fra 2005 på evalueringstidspunktet netop var afsluttet eller endnu i gang. En række af projekterne består af første trin på et længere arbejdsmarkedsrettede forløb, hvor der ikke er formuleret målsætning om selvforsørgelse under eller umiddelbart efter projektafslutning. Sammenholdt med deltagergruppens oftest utilstrækkelige kompetencer og interesser i forhold til job/uddannelse er et udslusningsresultat på 35 % - altså godt hver tredje deltager – fuldt tilfredsstillende.

I tabel 3. er udslusningseffekten fordelt på forskellige projekttyper efter projekternes primære fokus/målsætning. Det fremgår, at det især er projekter med en klar beskæftigelsesorienteret profil, der opnår de højeste effekter. Det er eksempelvis projekter, hvor der på forhånd er iagttaget flaskehalse eller rekrutteringsvanskeligheder på regionale/lokale delarbejdsmarkeder, og hvor projekterne målrettet forsøger at motivere, kvalificere og jobplacere flygtninge/indvandrerkvinderne (typisk også med anvendelse af en coach).

Tabel 3. Udslusningseffekter opdelt efter projektets primære fokus/målsætning (pct.)

Projekttyper	Begge år
Grundlæggende sprogundervisningstilbud og introduktion til det danske samfund, arbejdsmarked og uddannelsessystem, herunder motivationsfremmende projekter	20 %
Overvejende beskæftigelsesorienterede projekter	50 %
Overvejende uddannelsesorienterede projekter	21 %
Projekttyper med blandede målsætninger	8 %
I alt	100 %
Projektdeltagere i alt	308

Det fremgår også af tabel 3., at de projekttyper der arbejdede med mere grundlæggende integrationsmæssige problemstillinger i relation til deltagernes forudsætninger har næsten samme udslusningsresultater som de meget uddannelsesorienterede projekter - det selvom, der er meget store forskelle på deltagernes udgangsforudsætninger i de to projekttyper. Uddannelsesprojekterne har en begrænset effekt, selvom deltagerne overvejende har gode udgangsforudsætninger for job/uddannelse.

Som forventet er det især deltagere med stærke udgangsforudsætninger i forhold til sproglige, faglige og interesse-mæssige kompetencer, som har de højeste resultater. 37 % af de "stærke" flygtninge/indvandrerkvinder kommer i job/uddannelse under/efter projektdeltagelse, men bemærk også, at udslusningsresultaterne er forholdsvis høje for deltagere med ringe udgangsforudsætninger.

Tabel 4. Udslusningseffekter fordelt på kategorier af deltager-udgangsforudsætninger (pct.)

Deltagerforudsætninger	Selvforsørgende i alt
Deltagere med ringe sproglige, faglige, helbredsmæssige og interesse-mæssige forudsætninger for job/uddannelse	25 %
Deltagere med nogen sproglige, faglige og interesse-mæssige forudsætninger for job/uddannelse	22 %
Deltagere med sproglige, faglige og interesse-mæssige forudsætninger for job/uddannelse	37 %
Deltagere med blandede udgangsforudsætninger	17 %
I alt (procent)	100 %
Deltagere antal i alt	308

Der findes ikke effektmålinger af den ordinære integrations- og beskæftigelsesindsats i AF-systemet og i kommunerne som er fuldt sammenlignelige med resultaterne af beskæftigelses- og uddannelsesindsatsen for flygtninge/indvandrerkvinderne under nærværende ordning. Dels afviger målgruppernes forudsætninger, og dels er der forskellige metodiske tilgange til resultatopgørelserne.

Meget tyder alligevel på - med alle de forbehold der skal tages i forhold til anderledes vilkår og forudsætninger hos deltagergruppen m.m. - at den samlede udslusningseffekt for projekterne under ordningen er tilfredsstillende høj. Denne vurdering baseres dels på effektmålinger af den almindelige integrationsindsats foretaget i tidligere undersøgelser¹ og på interview med repræsentanter i kommunerne. Såvel projektbærende kommuner

¹ Jf. LG Insight: "Indvandrerkvinders holdninger, interesser og adfærdsmønstre i forhold til arbejde og uddannelse", november 2005, Integrationsministeriet. I rapporten præsenteres en række effektmålinger af beskæftigelsesindsatsen i både kommunerne og i AF-systemet. Jf. desuden: "Effekten af kommunernes integrationsindsats målt ved udlændinges beskæftigelse 1999-2003", AKF, februar 2006 for Integrationsministeriet.

som øvrige kommuner giver således udtryk for at effekterne opnået under puljen er meget tilfredsstillende i sammenligning med effekten af den ordinære indsats i kommunerne m.m.

Projektaktørerne peger enstemmigt på, at projekterne – uanset beskæftigelsesmål og -effekt – har tilført deltagerne en række ”bløde” kompetencer (personlige kvalifikationer, motivation, selvtillid og handlingsvilje mv.), der er direkte styrkende for kvinders tilknytning til arbejdsmarked og/eller uddannelsessystem. Det er vurderingen, at deltagerne – uanset opnået selvforsørgelse eller ej - i kraft af projekterne er blevet (selv)aktive i forskellige arbejdsmarkedsrettede forløb, der på sigt vil styrke deres arbejdsmarkedsposition.

Deltagerne har fået udbytte af projektdeltagelsen på områder, der kan have stor betydning for deres langsigtede arbejdsmarkedstilknytning. Projektaktørerne vurderer, at deltagerne har fået styrket deres personlige netværk (61 %), og 80 % peger på, at deltagerne har fået forbedret deres personlige, sproglige og faglige kompetencer i forhold til job og uddannelse. I alt mener 67 % af projektaktørerne, at deltagerne har fået styrket deres samlede livssituation i forhold til integration i det danske samfund.

Tabel 5. Sammenfattende nøgletal vedrørende ordningens deltagerudbytte

Generelle oplysninger om deltagerudbytter i 2004/05	
Målepunkter	Begge år
I beskæftigelse	248
I uddannelse	60
Effekt (% af antal faktiske deltagere)	35 %
Deltagerne har fået styrket deres personlige netværk	61 %
Deltagerne har fået styrket deres personlige kompetencer	80 %
Deltagerne har fået styrket deres sproglige og faglige kompetencer	79 %
Styrket livssituation i forhold til integration i samfundet generelt	67 %

Arbejdsmarkedsresultater i puljeårene 2004 og 2005

I perioden 2004-2005 har 248 projektdeltagere opnået ordinær beskæftigelse. Måles beskæftigelseseffekten i forhold til samtlige projektdeltagere, er der med projekterne skabt beskæftigelse til 28 % af alle deltagere. Der har i 2005 været større fokus på korte arbejdsmarkedsrettede forløb, hvilket afspejler sig i projekternes umiddelbare beskæftigelsesresultater i perioden. Beskæftigelseseffekten var således højest i 2005, hvor mere end hver tredje deltager opnåede beskæftigelse i kraft af projektdeltagelse (37 %).

Set i forhold til at en række af projekterne har været rettet mod målgrupper langt fra arbejdsmarkedet - mere end 50 % af deltagerne – og ikke har haft kortsigtede beskæftigelsesmål, har der ved de beskæftigelsesrettede projekter været en høj beskæftigelseseffekt. Det fremgår også, at effekten desuden er overraskende høj for deltagere med svage udgangsforudsætninger – jf. tabel 6.

Tabel 6. Beskæftigede projektdeltagere fordelt på kategorier af udgangsforudsætninger (pct.)

Deltagerforudsætninger	Beskæftigede begge år
Deltagere med ringe sproglige, faglige, helbredsmæssige og interesse-mæssige forudsætninger for job/uddannelse	30 %
Deltagere med nogen sproglige, faglige og interesse-mæssige forudsætninger for job/uddannelse	24 %
Deltagere med sproglige, faglige og interesse-mæssige forudsætninger for job/uddannelse	34 %
Deltagere med blandede udgangsforudsætninger	12 %
I alt (procent)	100 %
Deltagere antal i alt (n)	248

Flygtninge/indvandrerkvinder med ringe udgangsforudsætninger for job/uddannelse får således i stor udstrækning beskæftigelse ved projektdeltagelse. 30 % af deltagerne, der opnår ordinær beskæftigelse er deltagere med ringe udgangsforudsætninger, og det er næsten på samme niveau som flygtninge/indvandrerkvinder med gode sproglige, faglige og interesse-mæssige forudsætninger (34 %).

Beskæftigelseeffekten er høj i projekter omfattende selvforsørgende kvinder. Der er typisk tale om kvinder som selv henvender sig, er stærkt motiverede (også økonomisk) og som ofte har arbejdsmarkedsforudsætninger i form af erhvervs erfaring eller uddannelse. Kvinderne er kommet i job indenfor områder med kompetencekrav (banker, sygepleje og undervisning) eller har ikke kunnet anvende deres medbragte kompetencer og har opnået beskæftigelse indenfor ikke-faglært arbejde.

Hovedparten af de beskæftigede flygtninge- og indvandrerkvinder har typisk opnået beskæftigelse i brancher med mange jobåbninger og ingen/ringe krav til faglige kvalifikationer. Der er især tale om rengøring, fremstillingsindustri, hotel- og restauration og detailsektoren. For flere af de beskæftigelsesorienterede projekter var netop disse brancher i fokus fra projektstart, fordi brancherne erfaringsmæssigt ansætter forholdsvis mange flygtninge/indvandrerkvinder, og fordi virksomhederne stiller lave indgangskrav til sprog, faglige uddannelses- og erfaringsbaggrunde m.m.

Det er fortrinsvis de projekttyper, der definerer en klar beskæftigelsesorienteret profil, der også opnår de højeste beskæftigelsesresultater. 53 % af deltagerne på de beskæftigelsesorienterede projekter har opnået beskæftigelse under eller umiddelbar efter projektdeltagelsen. Tilsvarende har 24 % af deltagerne fået beskæftigelse via projekttyper, hvor der arbejdes med grundlæggende integrationsfaglige problemforhold.

Tabel 7. Beskæftigelseeffekt fordelt på projekttyper i pct. af antal deltagere inden for kategorien

Projekttyper	Beskæftigelse begge år
Grundlæggende sprogundervisningstilbud og introduktion til det danske samfund, arbejdsmarked og uddannelsessystem, herunder motivationsfremmende projekter	24 %
Overvejende beskæftigelsesorienterede projekter	53 %
Overvejende uddannelsesorienterede projekter	16 %
Projekttyper med blandede målsætninger	9 %
Antal deltagere i alt	248

Følgende karakteristika er knyttet til projekter med høje beskæftigelseseffekter:

- Målgruppen er primært familiesammenførte kvinder og/eller arbejdsmarkedsparete ledige indvandrerkvinder på kontanthjælp i alderen 25-40 år.
- Projektaktørerne består af private virksomheder, faglige organisationer og frivillige foreninger
- Der anvendes kendte redskaber og metoder i indsatsen – dvs. primært kompetenceafdækning, erhvervsorienteret vejledning, praktik, jobtræning og mentorstøtte.
- Der er på forhånd udpeget regionale/lokale delbrancher med stor jobomsætning og mangel på arbejdskraft – f.eks. inden for rengøring, detailsektoren m.m.
- Der har været tilknyttet en coach til forløbet, der har varetaget kontakten til både projektdeltagere, samarbejdspartner og virksomheder.

Undersøgelser har afdækket, at mange kvinder fra tredjelande mangler arbejdsidentitet, selvstændighed og mobilitet mv. Flygtninge/indvandrerkvinderne savner med andre ord personlige kompetencer, hvilket har stor betydning for deres ringe arbejdsmarkedstilknytning. Projekterne har imidlertid vist sig at kunne være med til afhjælpe disse manglende kompetencer. Der opnås således en relativt høj positiv effekt på de mere bløde kompetencer hos deltagerne – en effekt som er højest i 2005.

76 % af projektaktørerne vurderer, at deltagerne har fået større motivation til job og uddannelse, mens 70 % af deltagerne vurderes at have fået styrket deres samlede parathed i forhold til job og/eller uddannelse.

Tabel 8. Sammenfattende nøgletal omkring ordningens arbejdsmarkedsrelaterede resultater
Beskæftigelsesresultater af projekterne i 2004 og 2005

Målepunkter	Begge år
I beskæftigelse	248
Beskæftigelseseffekt i % af antal deltagere	28 %
Opfyldelse af de umiddelbare beskæftigelseseffekter	82 %
Forventninger til (min.) opfyldelse af de kortsigtede (6. mdr.) beskæftigelseseffekter	80 %
Forventninger til (min.) opfyldelse af de langsigtede (12. mdr.) beskæftigelseseffekter	91 %
Deltagerne er blevet afklaret om deres interesser, muligheder og vilkår på arbejdsmarkedet	73 %
Deltagerne har fået større motivation til job	76 %
Styrkelse af deltagernes samlede parathed i forhold til arbejdsmarkedet	70 %

Uddannelsesmæssige resultater af puljeårene 2004 og 2005

214 deltagere har været tilknyttet et projekt, hvor der overvejende har været målsætning om uddannelse (16 projekter i alt). Der er tale om projekter, der har haft som målsætning af styrke deltagernes motivation og sproglige og almene forudsætning for optag på – og gennemførelse af – uddannelse. 10 projekter havde direkte sigte på bestemte erhvervskompetencegivende uddannelser (social/sundhedsuddannelserne, sygeplejerske), mens andre – dvs. 6 projekter – ikke på forhånd havde defineret specifikke uddannelsesretninger.

For begge år gælder, at projekterne har haft vanskeligt ved at leve op til deres målsætninger i forhold til at styrke deltagernes uddannelsesgrader og motivation. I alt er 60 personer startet i et ordinært uddannelsesforløb på det almindelige forsørgelsessystem der er knyttet til uddannelsen (dvs. enten SU, elevløn e. lign).

43 % af deltagerne på de uddannelsesorienterede projekter er startet på et almindeligt uddannelsesforløb. Projektaktørerne vurderer dog, at kun godt 30-50 % af de oprindelige uddannelsesmålsætninger vil blive opfyldt. For både 2004 og 2005 er forventningerne til såvel de umiddelbare, af de kort- og langsigtede uddannelseseffekter derfor væsentligt lavere end målsat i projektansøgningerne.

Tabel 9. Uddannelseseffekt fordelt på projekttyper i pct. af antal deltagere inden for kategorien

Projekttyper	Uddannelse i alt
Grundlæggende sprogundervisningstilbud og introduktion til det danske samfund, arbejdsmarked og uddannelsessystem, herunder motivationsfremmende projekter	10 %
Overvejende beskæftigelsesorienterede projekter	38 %
Overvejende uddannelsesorienterede projekter	43 %
Projekttyper med blandende målsætninger	8 %
Antal deltagere i alt	60

Projekternes lavere uddannelsesscore tilskrives af projektaktørerne en række forhold knyttet til deltageres sprogkunderskaber, deres almene uddannelsesniveau, manglende motivation og ringe økonomiske muligheder for at gennemføre uddannelse på SU eller elevløn m.m. 60 % af projektaktørerne oplyser, at deltagerne havde dårligere forudsætninger for start på uddannelse end antaget ved projektstart.

Noget tyder imidlertid på, at projektansøgerne har haft meget ambitiøse forventninger til uddannelseseffekten for deltagerne i projekterne i år 2004 og 2005. Generelt viser effekttopgørelser af aktiveringsindsatsen for kvinder med ikke-dansk baggrund, at uddannelseseffekten ligger væsentlig lavere end beskæftigelseeffekten². Projektaktørerne vurderer imidlertid selv, at de opnåede resultater samlet set ikke er tilfredsstillende. Særligt utilfredsstillende er resultaterne vedrørende deltageres motivation til uddannelse og indsatsens betydning for deltageres samlede uddannelsesparathed.

Der er under puljen gennemført dels forkvalificeringskurser og dels mentorordninger med henblik på at mindske frafaldet under studieperioden på bl.a. social og sundhedshjælperuddannelsen. Effekten heraf fremgår ikke af ovenstående tabel men vil først på sigt vise sig ved en eventuel ændret gennemførelsesgrad for kvinder fra tredjelande. Det er aktørernes og deltageres vurdering, at såvel forkvalificering som tilknyttet mentor gør en betydelig forskel i forhold til styrkelse af forudsætninger for gennemførelse af studiet.

Ved vurdering af de opnåede uddannelsesresultater skal det også tages i betragtning, at fire uddannelsesprojekter definerede projektet som et første trin i en længere proces. For disse projekter har målet været at bevæge kvinderne det første skridt mod uddannelsesparathed gennem styrkelse af motivation for uddannelse samt styrkelse af sproglige/faglige kompetencer for både optag og gennemførelse af en erhvervs-kompetencegivende uddannelse. Der har med andre ord været tale om første fase af en længerevarende modningsproces, hvor deltagerne skal gennem flere faser af motivationsopbyggende, afklarende og opkvalificerende elementer inden evt. indfrielse af målet.

² AKF's effektundersøgelse (IBID) af kommunernes integrationsindsats viser, at kun 2 % af de kvindelige udlændinge under introduktionsloven i perioden 1999-2003 påbegyndte et uddannelsesforløb.

Tabel 10. Sammenfattende nøgletal omkring ordningens uddannelsesmæssige resultater

Uddannelsesmæssige resultater af projektindsatsen i år 2004 og 2005	
Målepunkter	Begge år
I uddannelse	60
Opfyldelse af de umiddelbare uddannelseseffekter	44 %
Forventninger til (minimum) opfyldelse af de kortsigtede (6. mdr.) uddannelseseffekter	33 %
Forventninger til (minimum) opfyldelse af de langsigtede (12. mdr.) uddannelseseffekter	52 %
Deltagerne er blevet afklaret om deres interesser, muligheder og vilkår i uddannelsessystemet	76 %
Deltagerne har fået større motivation til uddannelse	61 %
Styrkelse af deltagernes samlede uddannelsesparathed	55 %

Nyskabende elementer i indsatsen overfor indvandrerkvinder/familiesammenførte

Forsøgs- og udviklingsprojekter skal ikke alene måles i udslusningseffekter. De skal også vurderes i forhold til om der med indsatsen bliver bibragt ny integrations- og beskæftigelsesfaglig viden om målgrupper, indsats typer og/eller aktørinddragelse. En viden som kan kvalitetsudvikle indsatsen overfor indvandrerkvinder og familiesammenførte i et bredere og mere langsigtet perspektiv.

I det følgende præsenteres en række nyskabende og effektfulde elementer relateret til de enkelte målgrupper, redskaber og aktører under den beskæftigelsesfremmende ordning for indvandrerkvinder.

I bilagsmaterialet findes en oversigt over forskellige nyskabende elementer med konkret angivelse af udvalgte typer af projekter, der har opnået resultater/erfaringer med de forskellige målgrupper og/eller redskaber/-metoder. Ved anvendelse af erfaringsdatabasen (www.erfaringsdatabasen.dk) kan der hentes yderligere materiale om de enkelte projekter i år 2004 og 2005 og deres konkrete resultater.

Indsatsen for ikke-arbejdsmarkedsparate kvinder uden motivation og kompetencer

Interesse og kulturbetingede barrierer

Mange kvinder med ikke-dansk kulturbaggrund har interesser og handlingsmønstre, som ikke retter sig mod arbejdsmarkedet. Kvinderne er fanget i krydsfeltet mellem de samfundsmæssige interesser og regler og en række traditionelle kønsrollemønstre og kvindeidentiteter i deres bagland. Det er ikke ualmindeligt, at der i flygtninge/indvandrerkvindernes bagland – mand/familie/netværk – er stærke interesser og kræfter, der fastholder kvinderne i en position uden for arbejdsmarkedet.

Med projekterne er opnået en større viden om værdier og normer, som har betydning for flygtninge- og indvandrerkvindernes aktive og udadvendte samfunds- og arbejdsliv. Der er bl.a. opnået en viden og erkendelse om, at disse interesser og adfærdsmønstre ikke er statiske, men at kvinderne og deres familier kan holdningspåvirkedes og motiveres til et aktivt arbejdsliv.

Flere af projekterne har bl.a. arbejdet med motivations- og incitamentsstrukturer i forhold til arbejde og uddannelse knyttet til (enten) den enkelte kvinde, til familien og manden og/eller påvirkning af hele netværk/miljøer i f.eks. boligkvarterer m.m.. Det skal også fremhæves, at flere af projekterne gennem

forskellige tilgange/metoder aktivt har inddraget ægtefællen/manden og med stor succes har påvirket holdninger og kønsrollemønstre i familien.

Helbredsmæssige barrierer

Tidligere undersøgelser har vist³, at en stor gruppe kvinder med ikke-vestlig baggrund fastholdes i ledighed og uafklarede, ofte afbrudte, aktiveringsforløb, fordi kvinderne har en ikke-diagnosticeret sygdomsopfattelse. Kvinderne er fastlåst i en sygdomsidentitet og jævnlige sygemeldinger forhindrer aktiveringstilbud og rådighed i forhold til arbejdsmarkedet.

Et projekt havde fra start indvandrerkvinder med en sygdomsopfattelse som primær målgruppe, mens andre projekter arbejdede med helbredsafklarende elementer for dele af målgruppen. Det er vurderingen, at projekterne har opnået meget store resultater i forhold til denne målgruppe – bl.a. fordi det for flere af deltagerne er første gang, at deres sygdomsopfattelse bliver behandlet fagligt. Kvinderne kan på baggrund af projekterne enten komme i behandling, blive fokuseret på jobmål eller alternativt opnå pension, hvis helbredstilstanden betinger en sådan.

Et projekt i Odense Kommune har haft gode resultater med sammensætning af et såkaldt helbredsafklarende team, der har sygdomsvurderet en gruppe indvandrerkvinder med en mangeårig og ikke-diagnosticeret sygdomsopfattelse. Teamet bestod af en praktiserende læge, en psykolog og en ledende socialrådgiver. Gennem en sagsgangsanalyse og individuelle samtaler med deltagerne blev kvindernes sygdom afdækket og deres arbejdsevne vurderet. 17 ud af 20 deltagere blev i forløbet vurderet tilstrækkeligt raske til et jobrettet aktiveringsforløb. Det nyskabende ved det pågældende projekt er, at kvinderne gennem et forholdsvis kort forløb får vurderet deres sygdomsopfattelse/-forløb. Kvinderne bliver bragt ud af en mangeårig opfattelse af, at de er syge og ikke i stand til at varetage et aktiveringsforløb eller et almindeligt arbejde.

Indvandrerkvinder på barsel

Begivenheder som ægteskab, graviditet og barsel har meget stor betydning for arbejdsmarkedsadfærden for mange indvandrerkvinder. Det er således en udbredt norm og værdi blandt mange kvinder med ikke-vestlig baggrund, at kvinden skal gå hjemme og passe børnene indtil de er ca. 3 år eller endog helt op til skolealderen⁴. Dette barselsmønster har meget store konsekvenser for kvindernes erhvervstilknytning, fordi kvinderne i meget lange perioder går hjemme og passer børn og familie.

To projekter havde som primær målgruppe flygtninge/indvandrerkvinder i langvarige barselforløb. I kraft af projekterne er opnået en større indsigt i de normer og værdier som mange indvandrerkvinder har i forhold til kvindens erhvervstilknytning i perioder med små og pasningskrævende børn. Der er tale om meget rodfæstede holdninger og værdier hos flygtninge/indvandrerkvinderne, der kun vanskeligt lader sig påvirke, men projekterne har sat fokus på en meget udbredt og central problemstilling for indvandrerkvinders erhvervs- og uddannelsestilknytningen.

³ Kvinder fra tredjelande og deres arbejdsmarkedstilknytning på Fyn - Livs- og arbejdsstrategier", LG Insight, august 2004, EU Socialfonden for Fyns Amt.

⁴ "Indvandrerkvinders holdninger, interesser og adfærdsmønstre i forhold til arbejde og uddannelse", LG Insight, november 2005, Integrationsministeriet.

Selvforsørgende kvinder:

En gruppe kvinder lever en tilværelse uden for arbejdsmarkedet og uden for de offentlige forsørgelses-systemer. Kvinderne forsørges af ægtefællen og er derfor ikke omfattet af de rettigheder/pligter som bl.a. lov om aktiv beskæftigelsesindsats giver. Af hensyn til kvindernes integration i det danske samfund generelt og af hensyn til bl.a. virksomhedernes behov for arbejdskraft, har flere projekter haft de selvforsørgende/familiesammenførte kvinder som målgruppe.

Projekterne har gennem en række utraditionelle tilgange opnået en kontakt til en gruppe kvinder, der på mange måder lever en isoleret tilværelse i det danske samfund. Det er lykkedes projekterne, at opnå kontakt til målgruppen og knytte dem til projektets erhvervsindsats. I lyset af den negative prognose for udviklingen i arbejdsstyrken i de kommende år, er der med disse projekter skabt opmærksomhed på en meget relevant arbejdskraftreserve.

Nyskabende integrations- og beskæftigelsesfaglige redskaber

Coachordning:

13 projekter har modtaget støtte til en coachordning. I modsætning til en ”mentor”, hvis virke i nogen grad afgrænses fysisk og handlingsmæssigt til virksomhedens eller uddannelsesinstitutionens rum, så kendetegner det coach-funktionen, at coachen forsøger at binde flere forskellige – men overlappende – indsatsfelter sammen. I de evaluerede projekter er coachen typisk en blæksprutte, der varetager en lang række opsøgende, rådgivnings- og omsorgsmæssige opgaver i tilknytning til både deltagerne, deres familie/netværk, samarbejdspartner, virksomheder og skoler m.m.

Det er vurderingen, at coachfunktionen i meget høj grad har betydning for deltagerens udbytte af forløbet, fordi coachen netop binder delforløbene og aktørerne sammen. Det giver en helhedsorienteret indsats baseret på stor viden om deltagerens og virksomhedernes interesser og behov.

Coachene skal besidde mange forskellige fagkompetencer, ligesom coachen ikke kan opnå den samme specialviden som sagsbehandlere i meget specialiserede funktioner (f.eks. branchekonsulenter, virksomhedskonsulenter, formidlingskonsulenter m.m.). Det er alligevel indtrykket, at coach-funktionen med en helhedsorienteret tilgang – og i samspil med de specialiserede fagfunktioner – kan opnå meget høje og interessante resultater på forholdsvis kort tid.

Det skal bemærkes, at flere af coachene i de evaluerede projekter selv havde en anden etnisk baggrund end dansk. Hvilken betydning coachens egen baggrund har for de anvendte teknikker/metoder er ikke blevet afdækket med evalueringen, ligesom der generelt savnes en evaluering af coachforløbene og en systematisering af de kompetencer, redskaber og metoder coachene anvender.

Brancherettede forløb:

7 projekter tog udgangspunkt i nogle konstaterede behov på det regionale eller lokale arbejdsmarked. Karakteristisk for disse projekter var, at projektfokus og hele det faglige og vejledningsmæssige set-up i høj grad var tilrettelagt efter de specifikke interesser og behov, som virksomhederne inden for de pågældende delbrancher definerede.

De brancherettede forløb bestod overvejende af traditionel erhvervsvejledning, kompetenceafdækning, branchekurser og sprogundervisning, praktik (evt. i kombination med mentor) og særlig tilrettelagte introduktionsforløb. Typisk for forløbene var, at der alene fokuseredes på de synlige og markante

arbejdsmarkedsfaglige barrierer, hvorimod sociale, familiemæssige og/eller helbredsmæssige problemer blev "undertrykt" hensynet til virksomhedernes interesser og behov.

Der er fortrinsvis tale om anvendelse af en række (aner)kendte arbejdsmarkedsfaglige redskaber og metoder. Det nyskabende i projekterne består i, at der anvendes en "hård" og direkte arbejdsmarkeds-tilgang også for deltagere med svage udgangsforudsætninger (sproglige, faglige, helbredsmæssige og motivationelle). De umiddelbare beskæftigelsesresultater er overraskende høje og viser, at det klare jobperspektiv i høj grad nedbryder ikke-arbejdsmarkedsrelaterede barrierer hos deltagerne og virker befordrende for deltagerens interesse for projektforløbet og motivation for job.

Det har (endnu) ikke været muligt at følge resultaterne over en længere periode. Der kan derfor alene peges på, at de umiddelbare effekter af de brancherettede forløb er meget høje, men ikke om deltagerne også over en længere periode fastholdes i beskæftigelse.

Projekter med tæt virksomhedsinvolvering

Projekter der i et eller andet omfang inddrager virksomheder i forløbet, har højere udslusningseffekter og generelt større udbytte for deltagerne. Fælles for hovedparten af de beskæftigelsesorienterede projekter er, at de har brugt virksomhederne til afklaring af deltagerens erhvervsønsker og arbejdskompetencer. En del projekter har desuden brugt virksomheder som en træningsbane, hvor deltagerne får et indtryk af det kulturelle og faglige miljø på en "dansk" arbejdsplads.

De anvendte virksomhedsredskaber er praktik, virksomhedsforlagt kompetenceafdækning og sprogundervisning, mentorforløb, særligt tilrettelagte introduktionsforløb og privat jobtræning. En privat virksomhed har desuden oprettet en særlig "afdeling" specifikt for kvinder med anden etnisk baggrund, som fungerer som indslusning til almindelig ansættelse i virksomheden.

Projekterne har etableret nyskabende samarbejdsrelationer med de private virksomheder, og det har vist sig, at de private virksomheder i meget stor udstrækning har været parate til at medvirke i forbindelse med afklaring, afprøvning og opkvalificeringen af indvandrerkvinder med ringe arbejdsmarkeds-kompetencer. Resultaterne af evalueringen peger også på, at de eksisterende redskaber og metoder i den virksomhedsfaglige tilbudsvifte i høj grad også er anvendelige for denne målgruppe.

Sprogundervisning

Næsten alle projekter har haft sprogundervisning som et (del)element i projektet. Der har i meget væsentligt omfang været tale om anvendelse af kendte undervisningsformer/forløb, men for en målgruppe af flygtninge/indvandrerkvinder (familiesammenførte), der ikke kan deltage inden for rammerne af de eksisterende aktiverings- og sprogundervisningstilbud.

Et særligt nyskabende sprogtestredskab skal dog fremhæves. Der er tale om et sprogtestredskab som virksomheder i forbindelse med jobsamtale e. lign. kan anvende til at teste jobansøgers mundtlige og skriftlige dansk-sprogniveau. Redskabet er udviklet i samarbejde med virksomheder, uddannelses-institutioner og sprogskoler og er særlig velegnet til kandidater med mellemlang/lang videregående uddannelse. Redskabet stilles frit til rådighed for virksomheder på Internettet.

Indvandrerkvinder med iværksætterinteresser

Iværksætterfrekvensen for kvinder med ikke-dansk baggrund er godt 2,5 gange højere end for kvinder med dansk baggrund. Mange flygtninge/indvandrerkvinder ønsker at drive selvstændig virksomhed, fordi de derigennem lettere kan kombinere et selvforsørgende arbejdsliv med familiehensyn og interesser. Status og manglende alternative beskæftigelsesmuligheder i øvrigt har ligeledes betydning for flygtninge/indvandrerkvinders store iværksætterinteresser.

Under ordningen er blevet igangsat to projekter, der har haft til formål at styrke kvindernes iværksætterplaner – bl.a. rådgivning om forretningsplaner, faglige og administrative kompetencer, sprogundervisning og almindelig kendskab til det danske (rets)samfund. Det er vurderingen, at iværksætterpotentialet blandt indvandrerkvinder generelt er overset. Projekterne har bl.a. vist, at tilværelsen som selvstændig erhvervsdrivende på mange områder er i god overensstemmelse med målgruppens interesser, statusværdier og hensyn til kvinderoller og familieforpligtigelser m.m.

Udvikling af metodetilgange – nye redskaber og/eller målgrupper herfor

Vejledere og undervisere i projekterne baserer deres anvendte teknikker/metoder på et meget diffust vejledningsfagligt metode- og teorigrundlag. Vejlederne rekrutteres typisk til projekterne i kraft af en række udefinerbare menneskelige egenskaber ("God til at tale med folk", "ildsjæl", "kender kvindernes situation", "har selv en etnisk baggrund" m.m.). Det manglende teoretiske fundament er dog ikke noget der (primært) kommer til udtryk i den vejledningsfaglige praksis i projekterne, men det har betydning for projektmedarbejdernes evne til at beskrive, sprede og forankre viden om hvad de gør, hvordan det virker og hvorfor det evt. virker for de pågældende målgrupper.

Det er ikke muligt inden for denne rapports rammer at videregive de mange anvendte vejledningsfaglige redskaber og metoder i projekterne, men her skal alene fremhæves nogle særlig interessante erfaringer og/eller nyskabende og effektfulde vejledningsmetoder.

Individet og/eller hele familien/netværket i centrum

En del projekter har erfaret, at mange flygtninge/indvandrerkvinder mangler forudsætninger for selvstændigt, frit og aktivt at tage handling på eget (arbejds)liv, ligesom kvinderne i stor udstrækning er bærer af nogle kollektive interesser, værdier og normer. Derfor har de fleste af projekterne taget udgangspunkt i kvindernes hele livssituation, herunder i høj grad inddraget ægtefællen, familiens og/eller hele netværks (boligområdets) interesser, normer og værdier.

Hovedparten af de projekter, der har arbejdet med påvirkning af interesser, holdninger og handlingsmønstre i forhold til arbejde og uddannelse, har også (forsøgt) at inddrage mandens holdninger og interesser - i varierende omfang og med forskellige tilgange. Der kan iagttages erfaringer fra både de projekter, der har taget det udgangspunkt, at mandens interesser/holdninger skal respekteres, og fra de projekttyper, der i langt højere grad har forsøgt at rykke ved traditionelle og konservative kønsrollemønstre i familierne. Fælles for projekterne er en erfaring om, at familiens interesser og holdninger til de kvindelige deltageres job og uddannelsesønsker skal tænkes ind i forløbene.

En mindre andel af projekterne forsøger desuden at påvirke interesser, normer og værdier i hele netværk/miljøer. Det er typisk med udgangspunkt i et lokalområde/boligkvarter med stor koncentration af borgere med anden etnisk baggrund end dansk, hvor socialkontrol fastholder kvinderne i en position udenfor både samfund og arbejdsmarked. Metodetilgangen er bl.a. at samle hele hold med flygtninge/-

indvandrerkvinder fra samme nærområde i holdningsbearbejdende og motivationsopbyggende forløb. Et andet forløb havde som målsætning at placere synlige arbejdspladser med kvindelige rollemønstre i lokalsamfundet (i boligforeningen, lokale virksomheder m.m.) og afholdelse af åbent hus arrangementer og debatmøder omkring kønsroller og kvinders aktive erhvervsdeltagelse m.m.

Det er indtrykket, at erfaringsgrundlaget fra disse projekter er spinkelt, men at de har opnået en række spændende erfaringer og resultater, som med stor fordel kunne afprøves i større målestok. Holdningspåvirkende tiltag i forhold til enkeltpersoner, familier og/eller hele netværk er efterspurgt blandt integrationsaktører, idet disse sociale normer/værdier spiller en stor rolle for mange indvandrerkvinders udfoldelsesmuligheder i samfundet og på arbejdsmarkedet. Projekternes resultater, redskaber og metoder bør derfor indsamles og formidles til en større interessentgruppe.

Incitamentstilgange

Det er interessant – og nyskabende – ved flere projekter, at de forsøger at afdække kvindernes/familiernes interesser og incitamenter i forhold til arbejde og uddannelse. Myndighedskrav om rådighed og værdier om selvforsørgelse har ikke altid påvirkningskraft i flygtninge/-indvandrerfamilier. Projekterne har i stedet valgt en tilskyndelsesstrategi, hvor incitamenter som økonomi, status, selvstændighed i forhold til kommunen, muligheder for dagpengeberettigelse, social og geografisk mobilitet, kvindernes mulighed for at støtte børnene m.m. er væsentlige og drivende faktorer for kvindernes motivation for arbejde og uddannelse.

De retningsbestemte metoder

Ved begrebet forstås vejledningsmetoder, hvor vejlederen i stor udstrækning definerer nogle specifikke mål, handlingsforløb og aktiviteter, herunder aktivt forsøger at nedbryde de barrierer som er en hindring for opfyldelsen af målsætningen. Vejlederne benytter i høj grad konfronterende teknikker og synliggør samfundets krav og værdier under hele forløbet. Det er også almindeligt, at sanktioneringsmuligheder inddrages som metode (eksempelvis indberetning til kommunen/a-kassen e. lign), hvis ikke deltagerne overholder de fastlagte mål/aktivitetsaftaler.

De retningsbestemte metoder har vist sig særdeles effektfulde overfor grupper af ledige flygtninge/indvandrerkvinder med ingen eller ringe dansk kundskaber, mangelfulde personlige kompetencer, manglende kendskab til det danske samfund og/eller manglende kendskab til det danske arbejdsmarked og uddannelsessystem. Metoden blev bl.a. anvendt i hovedparten af coachforløbene og i de meget brancheorienterede beskæftigelsesforløb.

Netværkstilgangen

Flere projekter har anvendt netværksmetoden, hvor de forsøger at styrke indvandrerkvindernes netværk med ressourcestærke kvinder. Inspireret af KVINFO's erfaringer og resultater har projekterne knyttet ressourcestærke kvinder til projektet, som både kan holdningspåvirke kvinderne, hjælpe kvinderne med praktisk rådgivning og støtte, herunder aktivt bruge ressourcepersonernes kontakter til virksomheder m.m. til at støtte deltagerne beskæftigelsesmuligheder.

Nye aktører og aktørkonstellationer

Generelt er det en nyskabelse at Integrationsministeriet har givet projektstøtte til aktører med utraditionelle erfaringsbaggrunde og anderledes faglige professionaliseringsgrader – set i forhold til integrationsarbejdet. Det har betydet, at der under ordningen har været inddraget nye aktører – og nye aktørkonstellationer - i indsatsen. Det er desuden værd at fremhæve, at de utraditionelle aktører i meget høj grad har haft dokumenteret beskæftigelseseffekt af indsatsen.

De private virksomheder

Private virksomheder er ikke nyskabende aktør i integrationsindsatsen, men projektholderne bemærker samstemmende, at de private virksomheder har været meget imødekommende i samarbejdet med projekterne. Projekterfaringerne antyder, at der i de private virksomheder er en interesse og en (uudnyttet) kapacitet i forhold til at lave virksomhedstæt integrationsarbejde for en målgruppe som flygtninge/indvandrerkvinder med meget ringe arbejdsmarkedskompetencer.

Den aktuelle gunstige beskæftigelsesmæssige situation gør virksomhederne mere imødekommende i forhold til at udvide deres traditionelle ansættelsesmetoder. Det er en generel erfaring for projekterne, at virksomhederne har gået på kompromis med hidtidige krav og interesser til arbejdskraften. Virksomhederne har været villige til at samarbejde omkring særlige indslusningsforløb, mentorforløb, sprogundervisning på arbejdspladserne – også for indvandrerkvinder med meget ringe forudsætninger.

NGO-foreninger/organisationer

40 % af projekthaverne er NGO-foreninger/organisationer (frivillige foreninger, faglige organisationer, boligselskaber og boligrådgivere, etniske foreninger/klubber m.m.) og i flere projekter indgår NGO-aktører i samarbejdet med projekthaverne.

NGO-foreningerne har fortrinsvis haft en styrke i forhold til opsøgning og kontakt til flygtninge/-indvandrerkvinder uden for arbejdsstyrken og det beskæftigelsespolitiske system. De frivillige foreninger og de faglige organisationer har desuden haft en god kontakt til de private virksomheder og har derigennem opnået en stor effekt af deres projekter.

I en del projekter – bl.a. de brancherettede - har de faglige organisationer og tillidsmandsnetværket været knyttet tæt til projekterne gennem repræsentation i styre- eller følgegruppe og har ofte også medvirket ved visitation, jobformidling eller faglig rådgivning om branchespecifikke forhold. Det er vurderingen, at de faglige organisationer har bibragt projekterne nye faglige tilgange, ligesom de faglige tillidsrepræsentanter har medvirket til nyskabende tilgange til virksomhederne.

Aktørkonstellationer

Der er enkelte projekter, hvor frivillige foreninger, faglige organisationer, virksomheder og kommuner m.m. er gået sammen. Erfaringerne fra blandede aktørkonstellationer er gode – både i forhold til at udnytte forskellige aktørekspertiser og i forhold til at forankre projektets erfaringer og succesfulde indsattstyper i den videre og bredere integrationsindsats. Desværre er der kun få eksempler på tætte samarbejdskonstellationer mellem professionelle integrationsaktører/myndigheder og frivillige foreninger og private virksomheder.

Generelle vurderinger af projekternes sprednings/forankringseffekter

Selvom der kan peges på en række spændende og nyskabende resultater fra puljeindsatsen i begge år, så viser evalueringen også, at projekternes samlede og mere langsigtede spredningseffekter har været begrænsede. Projektaktørerne har kun i mindre udstrækning haft fokus på spredning og forankring af de projektelementer, som har betinget de høje udslusningsresultater. Succesfuld viden og erfaring er derved blevet isoleret i projektmiljøet og er ikke blevet integreret i den bredere integrationsindsats i AF, kommunerne, skolerne, virksomhederne m.m. Der er således en risiko for, at viden om effektfulde indsattstyper, nye redskaber, metoder, aktørkonstellationer forsvinder med projekterne.

Selvom 87 % af projektaktørerne mener, at projektet har skabt resultater med (nyskabende) værdi for egen organisation og/eller relevante samarbejdsaktører, så er sprednings- og forankringsudbyttet utilfredsstillende lavt. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at kun 30 % af projektaktørerne i år 2004 og 2005 vurderer at det er hensigten, at projektets erfaringer skal gøres almindelige og anvendes i organisationens fremtidige drift. Blot 20 % oplyser, at andre aktører har eller vil anvende projektets erfaringer og viden.

Der er flere årsager til den utilstrækkelige informations- og forankringsindsats. De væsentligste problemstillinger er, at projekterne i begge år fremstår:

- ⇒ Usystematiske – dvs. at projektaktørerne altovervejende ikke har systematiseret projektets anvendte redskaber, metoder og centrale kompetencer, faciliteter m.m. Projektaktørerne ved oftest at indsatsen virker og gør en synlig forskel, men projektaktørerne har typisk meget svært ved at pege specifikt på, hvad der virker, for hvem det virker og hvorfor det virker.

Projektaktørerne rekrutteres oftest fra vejlednings- og undervisningsområdet og typisk på baggrund af en række menneskelige/personlige egenskaber. Der er et stort behov for, at projektaktørerne også evner og magter at få systematiseret og beskrevet disse ”personbundne” kvalifikationer hos projektlederen/teamet og dermed gøre det muligt at sprede dem til andre aktører.

- ⇒ Udokumenterede – Der er generelt en meget ringe evalueringskultur blandt projektaktørerne. Resultaterne (hverken de direkte målbare eller de mere kvalitative effekter) overvåges, indsamles og formidles ikke. Det er typisk alene projektlederne eller projektteamet, der har en udokumenteret opfattelse af på hvilke områder projektet giver resultater og i hvilket omfang.

- ⇒ Afsondrede/selvberende - projekterne lever i isolerede projektmiljøer og uafhængigt af de driftsorganisationer, som projekternes viden/erfaringer siden hen skal fungere i. Denne observation gælder overraskende nok for både de projekter, der er etableret fysisk og aktørmæssigt uafhængigt af eksempelvis kommunen, uddannelsesinstitutionen m.m. og de projekter der forsat er en integreret del af eksempelvis kommunen eller uddannelsesinstitutionen.

Der kan derudover peges på nogle årsager knyttet til kommunerne, som vanskeliggør en effektiv sprednings- og forankringsindsats. Det omfatter bl.a. det forhold, at mange kommuner har spredt den udførende beskæftigelsesindsats ud til mange forskellige aktørudbydere af aktiverings- og rådgivningstilbud. Mange kommuner ser primært deres rolle som visitor og myndighed i forhold til overholdelse af lovgivning, økonomi og kvalitetsstandarder, men ikke at sprede information og have ansvar for de forskellige udbyderes faglig kompetenceudvikling. I forhold til disse kommuner påhviler det således projektaktørerne at varetage informations/forankringsaktiviteter over for mange enkeltaktører.

Endelig forekommer det svært for mange kommuner, AF-enheder og uddannelsesinstitutioner at finde kapacitet til at samarbejde med - og drage nytte af – forsøgs- og udviklingsprojekter. Det er et almindeligt problem, at projektmedarbejderne klager over, at de kun vanskeligt kan etablere samarbejde med kommunerne og AF. Det er bemærkelsesværdigt også tilfældet for de projektmedarbejdere som organisatorisk og ledelsesmæssigt er forankret i den kommunale forvaltning.

Der kan imidlertid også fremhæves enkelte eksempler på positive sprednings- og forankringsinitiativer. Et projekt har afholdt netværksarrangementer for mere end 150 integrations- og beskæftigelsesfaglige aktører i hele landet. Gennem møder, nyhedsbreve og konferencer m.m. har formålet med projektet været, at sprede viden og erfaring omkring job og uddannelsesmæssige problemstillinger i relation til gruppen af kvinder med anden etnisk baggrund end dansk. Netværksarrangementerne har involveret mange deltagere og samlet bidraget til større formidling og forankring af viden om effektfulde indsatsstyper.

Med succes har Integrationsministeriet og Integrationservice i samarbejde med projekthaverne desuden initieret sprednings- og forankringsinitiativer i forhold til enkelte nyskabende og effektfulde indsatsstyper. Det er bl.a. tilfældet med det helbredsafklarende team fra Odense Kommune, der allerede er spredt til en række andre større kommuner (bl.a. Greve Kommune).

Anbefalinger til puljens fremtid og prioriterede indsatsområder

Fortsat behov for forsøgs- og udviklingsaktiviteter

Forsøgspuljen med beskæftigelsesfremmende tiltag over for indvandrerkvinder og familiesammenførte bør forlænges og fastholdes på et højt aktivitetsniveau. Ordningen har favnet bredt i forhold til mange forskellige nyskabende indsattyper, ligesom projekterne har dokumenteret nye veje til en selvforsørgende tilværelse blandt flygtninge/indvandrerkvinder.

Beskæftigelse skal fortsat være absolut fokus

Den aktuelle beskæftigelsessituation er gunstig og bør udnyttes til også at bringe kvinder med ikke-dansk baggrund ind på arbejdsmarkedet. Resultaterne viser, at de meget beskæftigelsesrettede projekter kan fremvise høje effekter for målgrupper med ringe arbejdsmarkedsparathed. Det klare jobperspektiv virker befordrende for deltagerens motivation, ligesom afklaringen/vejledningen og kompetenceopbygningen tager et konkret og realistisk udgangspunkt i bestemte (faktiske) jobåbninger på arbejdsmarkedet.

Prioritering af kvinder med ingen eller svage arbejdsmarkedskompetencer

Kvinder fra tredjelande der har levet et isoleret liv, ikke har sprogkompetencer og mangler viden om livet udenfor hjemmets vægge har oftest lang vej til arbejdsmarkedet. Samtidig er det en gruppe af kvinder, som myndighedsaktørerne ikke har den store erfaring med. Dels fordi de har haft lange perioder udenfor beskæftigelsesindsatsen (sygdom, barsel mv.) og dels fordi der i gruppen også indgår mange selvforsørgende kvinder, som i kraft heraf ikke har været en del af beskæftigelsesindsatsen. Gruppen er imidlertid stor og er ikke uinteressant set i såvel arbejdsmarkeds- som samfundsperspektiv. Kvinderne kan på lige fod med øvrige kvinder kvalificeres og derved indgå i arbejdsstyrken og samtidig være rollemodel for deres børn.

Evalueringen viser, at projekter under ordningen har haft stor succes med at opsøge, motivere, kvalificere og jobplacere selvforsørgende/familiesammenførte kvinder, der lever isoleret i det danske samfund og uden kontakt med arbejdsmarkedet. Projekterfaringerne er, at der blandt denne målgruppe er en interessant arbejdskraftreserve. Ordningen bør (fortsat) prioritere målgruppen af selvforsørgende/familiesammenførte og dermed forene hensynet til kvindernes integration med målsætningen om en udvidet arbejdsstyrke.

Der bør også fortsat støttes projekter, der søger at påvirke adfærden blandt indvandrerkvinder i forbindelse med sygdom og barsel. Der har kun været igangsat få projekter rettet mod disse målgrupper, men et større erfaringsgrundlag vil kunne fremkomme med ny viden i forhold til at mindske arbejdsmarkedsfraværet blandt indvandrerkvinder på grund af barsel og sygdom.

Indsatsen – kombination af kendte og nye redskaber

Evalueringsresultaterne antyder, at den helhedsorienterede indsats, hvor et lille projektlederteam varetager hele indsatsen i forhold til rådgivning, kompetenceafklaring af den arbejdssøgende, kontakten til virksomheden og opfølgning herpå m.m. har en meget afgørende betydning for de meget høje effekter på enkelte projekter.

Den helhedsorienterede tilgang afspejler sig også i coachordningen, der typisk varetager hele indsatsen i tilknytning til deltagerne og virksomhederne og har meget høje beskæftigelsesresultater. I mange kommuner m.m. er indsatsen i langt højere grad opsplittet i forhold til målgrupper af ledige, redskaber og/eller kontakt til virksomhederne. Det anbefales, at der eksperimenteres med nye organiseringsformer af den eksisterende indsats i kommunerne/jobcentre. Ministeriet bør støtte projekter i bl.a. kommunerne, hvor der i langt højere grad afprøves nye organiseringsformer af den eksisterende indsats.

De brancheorienterede og opkvalificerende forløb inden for fagområder med stor jobomsætning og rekrutteringsvanskeligheder har stor effekt. Der bør fortsat iværksættes projekter, der forsøger at tilgodese regionale/lokale behov for arbejdskraft med målrettede opkvalificerende forløb samt matchningsaktiviteter mellem de arbejdssøgende og virksomhederne.

Der bør støttes projekter, der søger at fremme iværksætteraktiviteten blandt kvinder med anden etnisk baggrund end dansk – ledige kontanthjælpsmodtagere og familiesammenførte. Erfaringerne er, at selvstændig virksomhed på mange områder forener interesser og vilkår for familieliv og aktiv erhvervsdeltagelse for kvinder med anden etnisk baggrund end dansk.

Det er vurderingen, at der med projekterne endnu er for lidt erfaring med udvikling og afprøvning af nye vejledermetoder i forhold til påvirkning af indvandrerkvinders interesser og adfærd i forhold til arbejde og uddannelse. Ministeriet bør støtte projekter, der afprøver nye former for vejledning og motivationsfremmende tiltag i forhold til kvinderne, deres familie og nære netværk.

Forskellige og brede aktørkorps giver gode effekter

Det er en fordel, at ministeriet har støttet meget forskellige projektansøgere med meget ulige erfaringsbaggrunde i forhold til integrations- og beskæftigelsesarbejde. Det har bevirket, at der er kommet en række spændende eksempler på nye aktører eller aktørkonstellationer, som også har haft overraskende høje ordinære udslusningseffekter.

Projekter der omfatter samarbejdsrelationer med private virksomheder – eller hvor private virksomheder er projektansøgere eller indgår som partner – bør prioriteres højt. Resultaterne viser, at de private virksomheder har meget stor effekt og oplever typisk færre vanskeligheder i forhold til opstart, visitation og efterfølgende forankring af indsatsen i personalepolitikken m.m.

Ministeriet bør prioritere projekter, der eksperimenterer med nye samarbejdsrelationer mellem private virksomheder, frivillige foreninger, faglige organisationer, kommunale myndigheder og/eller uddannelsesinstitutioner. Aktørkonstellationer hvor eksempelvis kommuner indgår i samarbejde med frivillige foreninger, faglige organisationer eller virksomheder har kun været afprøvet i begrænset omfang, og der savnes generelt erfaring med nye samarbejdsformer mellem myndighedsaktører som kommunerne mfl. og andre utraditionelle integrationsaktører.

Der er samtidig ingen tvivl om at erfaringsbaseret rådgivning fra praktiker til praktiker har stor gennemslagskraft. Det vurderes derfor hensigtsmæssigt for ministeriet at yde støtte til at særlige spydspidskommuner, uddannelsesinstitutioner, virksomheder m.m. kan sprede deres viden og gode erfaringer på integrationsområdet til andre aktører og projektholdere - evt. i samarbejde med Integrationservice. Der kunne være tale om en aktør-coachordning, hvor aktører med særligt gode resultater får godtgjort udgifter i forbindelse med rådgivning/støtte af andre aktører/myndigheder.

Samarbejde, vidensdeling og forankring er afgørende for puljens succes

Generelt er projektansøgningerne i puljen baseret på et meget løst analyse- og forberedelsesgrundlag, hvor projektansøgerne ikke på forhånd har drøftet projektets indhold med relevante samarbejdspartner, herunder sikret samarbejdsrelationer i forhold til visitation. Integrationsministeriet bør vægte, at det i ansøgningen er sandsynliggjort, at ansøgeren har drøftet projektets relevans og indhold med relevante samarbejdspartnere,

herunder har drøftet mulige samarbejdsaftaler med eksempelvis kommunerne m.m. omkring visitation af deltagerne til projektet (evt. bør ministeriet overveje brug af samarbejds- og visitationserklæringer).

Der bør i organiseringen af projekterne (styregruppe, følgegruppe m.m.) være tænkt samarbejdsrelationer i forhold til vigtige aktører regionalt og lokalt, der i væsentligt omfang efterfølgende kan videreføre effektfulde redskaber/metoder fra projekterne – eksempelvis kommunerne, AF/beskæftigelsesråd, uddannelsesinstitutionerne, a-kasserne, faglige organisationer m.m.

Mange projektmedarbejdere sidder i isolerede miljøer og uden netværk til aktører. Projektaktørerne har heller ikke haft tilstrækkeligt fokus på spredning og forankring af de projektelementer, som har betinget deres gode resultater. Der er således en risiko for, at viden om effektfulde indsatstyper, nye redskaber, metoder, aktørkonstellationer m.m. forsvinder med projekterne. Det bør fremadrettet sikres at værdifuld viden ikke er udviklet forgæves men at den integreres i den bredere integrations- og beskæftigelsesfaglige indsats.

Integrationsministeriet bør styrke projektansøgernes opmærksomhed og kompetencer i forhold til forberedelse, visitation, evaluering, informationsspredning og forankringsaktiviteter i projektperioden. Det anbefales, at ministeriet tilbyder:

- Kort og indledende kursus for projektansøgerne, hvor projektaktørerne kan få en række grundlæggende redskaber i forhold til projektstyring/ledelse, evaluering og informationsspredning og forankring af projektets resultater m.m. Integrationsministeriet har allerede med tilfredsstillende resultater gennemført et første pilotkursus for projekthaverne.
- Iværksættelse af erfaringsnetværk blandt projektansøgerne, hvor projektansøgere kan mødes og støtte hinanden under projektperioden med rådgivning og vejledning i forhold til centrale problemstillinger for projekternes succes. Der er positive erfaringer med forpligtende netværksarrangementer for projektansøgere under eksempelvis EU Socialfonden og bl.a. Koordinationsudvalget i Københavns Kommune.

Desuden bør Integrationsministeriet tage initiativ til, at de særlig nyskabende resultater af de 52 forsøgs- og udviklingsprojekter under ordningen indsamles og formidles og dermed forankres i den bredere integrations- og beskæftigelsesfaglige indsats. Samtidig bør ministeriet overveje også at overvåge og effektmåle indsatsens langsigtede resultater – både i forhold til deltagerudbytter (deltagernes arbejdsmarkedstilknytning over en længere periode) og i forhold til forankringsudbytter m.m.

Bilagsmateriale – Nyskabende projekteksempler

Nyskabende	Projekteksempler
Projekter der arbejder helhedsorienteret med problemstillinger knyttet til både deltagerne og til arbejdsmarkedet/uddannelsessystemet	<ul style="list-style-type: none"> - Coach-projektet i Odense Kommune - Integrationskolen i Søllerød - Jobsøgningsworkshops – Ishøj Modellen
Projekter der arbejder med kvindernes helbredsmæssige forhold, hvor kvinder med mangeårige helbredsmæssige vanskeligheder i forhold til arbejde tilbydes et helbredsafklarende forløb.	<ul style="list-style-type: none"> - Det helbredsafklarende team i Odense Kommune
Korte og opkvalificerende forløb rettet mod delbrancherområder på det lokale/regionale arbejdsmarked hvor der er konstateret flaskehalse eller rekrutteringsvanskeligheder	<ul style="list-style-type: none"> - AOF i Odense - Fisketorvet under Københavns kommune - Kvinder klar til arbejdsmarkedet, København - Greve Kommune, ”rengøring/køkken” - Arbejdsmarkedsnetværket, Århus Kommune
Projekter der har som målsætning at påvirke indvandrerkvindernes adfærdsmønster i forbindelse med ægteskab, graviditet og barsel	<ul style="list-style-type: none"> - Fra barsel til arbejdsmarked, Solrød - Kvinder på barsel, Årslev Kommune
Projekter der tager udgangspunkt i indvandrerkvindernes hele livs/familiesituation og inddrager familien/manden i den holdningspåvirkende indsats.	<ul style="list-style-type: none"> - Integrationskolen i Søllerød - Købmandsgården i Skælskør - Lokale ressourcer/Boligforening i Hjørring
Projekter der søger at ruste kvindernes grundlæggende funktionskompetencer for at kunne begå sig i det danske samfund, på en arbejdsplads eller i et uddannelsesforløb.	<ul style="list-style-type: none"> - Grundlæggende samfundsforståelse, Odense - Købmandsgården i Skælskør - Aktivitetsraketten, Samkurser
En del projekter forsøger at redskabs- og metodeudvikle sprogundervisningen, herunder konkret at kompetenceafdække kvinderne i relation til konkrete arbejdsfunktioner og/eller uddannelsesforløb.	<ul style="list-style-type: none"> - Sprogcenter Hellerup, Sygepleje/radiografkolen - LOF i Viborg – ”Sprog til SOSU” - ”Kompetenceværktøjskassen”, IAK - ”Sidegevinst”, Hvidovre Sprogskole
To projekter har haft til målsætning at motivere og forberede en gruppe indvandrerkvinder på en tilværelse som selvstændig erhvervsdrivende.	<ul style="list-style-type: none"> - FOF, Århus - Davita Catering, Odense
Flere projekter har primært fokus på kvindernes manglende netværk med danskere som en generel hindring for deres integration i samfundet og på arbejdsmarkedet. Under projekterne forsøges etableret netværk mellem ressourcestærke danske kvinder og arbejdssøgende indvandrerkvinder.	<ul style="list-style-type: none"> - Lokale ressourcer, Boligforening/Hjørring - Etniske mentorer, Odense Kommune
Privat virksomhed som læringsmiljø i forhold til sociale og faglige kvalifikationer	<ul style="list-style-type: none"> - Steens Furniture A/S

Der henvises til erfaringsdatabasen under www.erfaringsdatabasen.dk, hvor der kan hentes yderligere materiale omkring resultater og redskaber/metoder under de enkelte projekter.

Udvalgte nøgletal for ordningen i 2004 og 2005

Generelle oplysninger om projekterne i år 2004 og 2005			
Målepunkter	2004	2005	Begge år
Antal projekter som har modtaget støtte og som er gennemført	30	22	52
Økonomi i alt	7.379.067	5.758.885	13.127.952
Antal projektdeltagere (målsætning – kun job/uddannelsessøgende)	740	338	1.078
Faktiske antal projektdeltagere (kun job/uddannelsessøgende)	596	285	881
Faktiske antal deltagere i procent af forventede antal	81 %	88 %	82 %
Bruttokostpris for selvforsørgende i alt (ca.) ¹	41.000 kr.	50.000 kr.	44.000 kr.
Nettokostpris selvforsørgende i alt (ca.) ²	35.000 kr.	46.000 kr.	37.000 kr.
Udslusningsresultater			
I beskæftigelse	142	106	248
I uddannelse	46	14	60
Effekt i alt (% af antal faktiske deltagere)	32 %	42 %	35 %
- Heraf beskæftigelseseffekt i % af samtlige deltagere	24 %	37 %	28 %
- Heraf uddannelseseffekt i % af samtlige deltagere	8 %	5 %	7 %
Udslusningseffekten fordelt på indsatsområder			
Nyskabende initiativer	23 %	28 %	26 %
Opkvalificerende forløb	31 %	54 %	39 %
Coach-ordningen	57 %	34 %	48 %

¹ Bruttokostprisen er prisen for udslusningseffekten i forhold til den samlede tildelte projektstøtte.

² I nettokostprisen er fratrukket projektudgifter, der ikke i målsætningen er direkte job eller uddannelsesorienteret og som ikke har arbejds- og uddannelsessøgende projektdeltagere – dvs. projektudgifter til analyser, netværksarrangementer m.m.